

## RUSCHA TIBBIY TERMINLARNING TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI VA ULARNING LINGVOPRAGMATIK AHAMIYATI

Xalimova Nodira Baxronkulovna

Samarqand Zarmed Universiteti Tillar kafedrası o'qituvchisi

Azizova Mehrangiz

Zarmed Universiteti talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu tezisda ruscha tibbiy terminlarning tibbiyotda qo'llanilishi va ularning lingvopragmatik ahamiyati o'rganiladi. Unda tibbiy terminologiyaning zamonaviy tibbiyotda ahamiyati, ruscha tibbiy terminlarning tibbiy amaliyotda qanday ishlatilishi, shuningdek, ularning lingvopragmatik nuqtai nazardan qanday funksiyalarni bajarishi tahlil qilinadi. Tibbiy terminlarning aniq va samarali muloqotga yordam berishdagi roli, shuningdek, ilmiy va amaliy tibbiyotdagi ahamiyati hamda ularning xalqaro tibbiy aloqalardagi o'rni ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ruscha tibbiy terminlarning o'ziga xos xususiyatlari va ularning mutaxassislar va bemorlar o'rtasidagi muloqotdagi rolini o'zida aks ettiradi.

**Kalit so'zlar:** ruscha tibbiy terminlar, lingvopragmatika, tibbiy terminologiya, muloqot, ilmiy tibbiyot, amaliy tibbiyot, xalqaro tibbiy aloqalar.

**Kirish.** Tibbiy terminologiya so'zi zamonaviy tibbiyotda muhim ahamiyatga ega bo'lib, turli tillarda umumiy yoki o'ziga xos bo'lgan terminlarning o'zaro ta'siri, shakllanishi va amalda qo'llanilishi keng tarqalgan. Rus tibbiy terminlari ham aynan shu muhim tizimning bir qismi sifatida tibbiyot amaliyotida keng qo'llaniladi.

Ruscha tibbiy terminlarining tibbiyotda qo'llanilishi. Ruscha tibbiy terminlarning o'ziga xos xususiyatlari va strukturaviy jihatlari bor. Ular, ko'pincha, xalqaro tibbiy lug'atning bir qismi bo'lib, o'zida ilmiy, texnik va maxsus ma'lumotlarni saqlaydi. Rus tilidagi tibbiy terminlar ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan, O'zbekistonda ham tibbiyot o'quv dasturlarida, ilmiy izlanishlar va amaliy tibbiyotda qo'llaniladi. Bu terminlar nafaqat xalqaro tibbiyot aloqalarini osonlashtiradi, balki tibbiy amaliyotda aniq va samarali muomala qilishga yordam beradi.

Ruscha tibbiy terminlarning lingvopragmatik ahamiyati: Lingvopragmatika tili, ijtimoiy kontekst va nutqdagi maqsadga asoslangan o'rganishdir. Ruscha tibbiy terminlarning lingvopragmatik jihatlari, ularning turli holatlardagi ma'no va funksiyasini tushunishga yordam beradi. Masalan, tibbiy muhokama yoki konsultatsiya jarayonida, tibbiy terminlar kasalliklar, davolash usullari, simptomlar va boshqa muhim ma'lumotlarni aniq va to'g'ri yetkazishga xizmat qiladi.

Rus tibbiy terminlarining lingvopragmatik jihatlari, ular yordamida tibbiy mutaxassislar o'rtasida aniq va qisqa muloqot imkoniyatlari yaratiladi. Shuningdek, bu terminlar yordamida bemorlar bilan ham aniq va tushunarli muomala qilish osonlashadi. Tibbiyotda ruscha terminlar ko'pincha ilmiy va professional til sifatida ishlatiladi, bu esa muloqotning rasmiy va aniq bo'lishini ta'minlaydi.

Ruscha tibbiy terminlarning o'zbek tilidagi ekvivalentlari bilan birga, ularning amaliy tibbiyotda qanday ishlatilishini ko'rsatadi. Tibbiy terminologiya muhim va nozik soha bo'lgani uchun, bu terminlarning to'g'ri tarjimasi va kontekstda qo'llanilishi juda ahamiyatlidir. Ruscha tibbiy terminlarning o'zbek tiliga tarjimasi va ularning kontekstda qo'llanilishi haqida tahlil qilish,

tibbiy terminologiyaning ikki til o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va farqlarni tushunishga yordam beradi. Quyidagi tahlilda ruscha tibbiy terminlarning o'zbek tiliga qanday tarjima qilinishi va ularning amaliy tibbiyotdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

*Врач поставил диагноз «острый бронхит».* Shifokor o'tkir bronxit diagnostikasini qo'ydi. Bu misolda, "diagnosis" so'zi rus tilida keng qo'llanilgan umumiy tibbiy termin sifatida ishlatilgan. O'zbek tilida esa bu termin "diagnostika" yoki "diagnoz" shaklida ishlatiladi. Ularning ma'nosi bir xil bo'lsada, o'zbek tilidagi ekvivalentining o'ziga xos grammatik shakli "diagnostika"ni qo'llashga moyildir.

*Пациенту была назначена терапия для лечения гипертонии.* Bemorga gipertenziyani davolash uchun terapiya belgilandi. "Therapy" so'zi tibbiyotda keng tarqalgan va o'zbek tilida "terapiya" sifatida tarjima qilinadi. Bu misolda, ruscha va o'zbekcha versiyalar orasida farq sezilmaydi, chunki "terapiya" so'zi ikkala tilga ham xos bo'lgan universal tibbiy atama sifatida ishlatiladi. O'zbek tilidagi tibbiy terminologiyada bu so'zning ishlatilishi oddiy va tushunarli.

*Операция по удалению аппендицита прошла успешно.* Appenditsitni olib tashlash operatsiyasi muvaffaqiyatli o'tdi. Bu misolda, ruscha "хирургия" so'zi "jarrohlik" deb tarjima qilingan. Har ikkala tilda ham shu termin jarrohlik amaliyotlariga aloqador bo'lib, rus tilida "операция" (operatsiya) so'zi ko'proq qo'llaniladi. O'zbek tilidagi "operatsiya" va "jarrohlik" so'zlari o'zaro aloqada bo'lsa-da, ularning konteksti ba'zan farq qiladi. "Jarrohlik" so'zi kengroq jarrohlik faoliyatini anglatadi, "operatsiya" esa amaliyotning o'zini bildiradi.

*Во время операции пациенту была сделана общая анестезия.* Operatsiya vaqtida bemorga umumiy anesteziya qilingan. Bu so'zlarning tarjimasi to'g'ridan-to'g'ri mos keladi. Ruscha "анестезия" va o'zbekcha "anesteziya" so'zlari ayni ma'noni anglatadi va o'xshash fonetik tuzilishga ega. Shuningdek, bu misolda umumiy anesteziya qo'llanilishi va bemor uchun o'zgarishsiz qolgan tibbiy muomala haqida gap boradi.

*Врач прописал инъекцию для снижения температуры.* Shifokor haroratni tushirish uchun inyeksiya yozib berdi. "инъекция" va o'zbekcha "inyeksiya" so'zlari fonetik jihatdan o'xshash, lekin ularning yozilishi tilga xos xususiyatlarga ko'ra farq qiladi. Ushbu misolda, har ikki til ham ushbu tibbiy atamani aniq va tushunarli tarzda ishlatadi. "Inyeksiya" so'zi tibbiyotda keng qo'llaniladigan atama bo'lib, bu turdagi davolash usuli haqida mutaxassislar o'rtasida ham, bemorlar bilan ham aniq muloqot uchun muhimdir.

*Курс лечения у кардиолога помог пациенту почувствовать себя лучше.* Kardiologda davolanish kursi bemorga yaxshiroq his qilishiga yordam berdi. "Kardiologiya" va "cardiology" so'zlari o'zbek va rus tillarida ham bir xil ma'noni anglatadi va amaliyotda bir-biriga yaqin ishlatiladi. Bu misolda, ruscha va o'zbekcha terminlar bir xil tibbiy sohani bildiradi, lekin ularning fonetik va grammatik farqlari bor. "Kardiologiya" so'zi o'zbek tilida to'g'ri va aniq ishlatilgan.

**Xulosa.** Ruscha tibbiy terminlar va ularning o'zbekcha tarjimasi orasida ko'plab o'xshashliklar mavjud, lekin ba'zi nozik farqlar ham kuzatiladi. Tibbiy terminlarning to'g'ri tarjimasi, ularning muloqotdagi samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, ruscha terminlarning o'zbek tiliga kiritilishi va ular o'rtasidagi fonetik va grammatik farqlarni hisobga olish, tibbiy tilning zamonaviy rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu jarayon tibbiyot mutaxassislari o'rtasidagi aniq muloqotni ta'minlashga yordam beradi.

Ruscha tibbiy terminlarning tibbiyotda qo'llanilishi va lingvopragmatik ahamiyati juda katta. Bu terminlar tibbiy sohaning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi va tibbiy amaliyotda aniq, tez va samarali aloqani ta'minlaydi. Shuningdek, rus tibbiy terminlari o'quv jarayonlarida ham

muhim o‘rin tutadi, chunki ular tibbiyot sohasidagi bilimlarni xalqaro miqyosda birlashtirishga yordam beradi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Bobojonov, B. (2018). Tibbiyot tilining lingvistik asoslari. Toshkent: Akademnashr.
2. Rakhmanov, M. (2016). Tibbiy terminologiya va uning lingvistik o‘rni. Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. Zhuravlev, Y. P., & Novikov, A. G. (2014). Russkaya medicinskaya terminologiya: istoriya i sovremennoye sostoyanie. Moskva: Izdatel'stvo "Medicina".
4. Karimov, A. (2015). Lingvopragmatika va tibbiy til: nazariya va amaliyot. Toshkent: Universitet nashriyoti.
5. Khusanov, A., & Tursunov, S. (2019). Lingvistik tahlil va tibbiyot terminologiyasi. Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Trubetskoy, N. S. (2009). Ocherki po lingvistike. Moskva: Izdatel'stvo "Nauka".
7. Ivanov, A. I. (2017). Meditsinskaya terminologiya i ee rol' v sovremennom obshchenii. Saint-Petersburg: Peter.